

K E S K
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Maavarade kasutuse kajastamine koostatavates maakonnaplaneeringutes

Ülevaade praktikast

Koostajad:

Kadi-Kaisa Kaljuveer
Siim Vahtrus

Veebruar 2016

Sisukord

1.	Kokkuvõte.....	3
2.	Maavarade kajastamine planeeringutes maakonna kaupa.....	5
2.1.	Harjumaa.....	5
2.2.	Hiiumaa.....	5
2.3.	Ida-Virumaa.....	6
2.4.	Jõgevamaa.....	7
2.5.	Järvamaa.....	7
2.6.	Läänemaa.....	7
2.7.	Lääne-Virumaa.....	8
2.8.	Põlvamaa.....	8
2.9.	Pärnumaa.....	9
2.10.	Raplamaa.....	9
2.11.	Saaremaa.....	9
2.12.	Tartumaa.....	9
2.13.	Valgamaa.....	10
2.14.	Viljandimaa.....	10
2.15.	Võrumaa.....	11

Ülevaate koostamist rahastas projekti „Ühiskonna kaasatus looduslike maavarade kaevandamise otsustesse” raames EMP toetuste Vabaühenduste Fond Avatud Eesti Fondi vahendusel.

Avatud Eesti Fond
Open Estonia Foundation

1. Kokkuvõte

Keskonnaõiguse Keskus koostas 2014. a lõpus analüüsi maavarade kasutuse ruumilise planeerimise senisest praktikast ja võimalustest tulevikus. Analüüsi kohaselt oli kehtivates (perioodil 1998-2002 koostatud) maakonnaplaneeringutes maardlate kasutamise tingimusi selgesõnaliselt välja toodud vaid kolmes planeeringus (Jõgevamaa, Läänemaa ja Valgamaa planeeringus). Lisaks sisaldus üldsõnalisi tingimusi maakondade rohevõrgustike teemaplaneeringutes ning Ida-Virumaal oli koostatud põlevkivikaevandamisalade ruumiline planeering. Viimane käsitles seejuures peajasjalikult juba kaevandatud alade edasist kasutust.

Võrreldes varasemaga võib uute, menetluses olevate maakonnaplaneeringute puhul¹ märgata tendentsi, et maavarade temaatikat käsitletakse varasemast mahukamalt. Kaevandamistegevusega seotud tingimusi on arvuliselt rohkem, kui kehtivates planeeringutes (vt täpsemalt ülevaate lisa 1). Samas vajab tähelepanu küsimus, kas suurem tingimuste maht tähendab, et planeeringutega on hakatud maavarade kasutust varasemast suuremal määral reguleerima ja suunama.

KÕKi 2014. a analüüsis soovitati nn miinimumina koostatavates maakonnaplaneeringutes määratleda teadaolevad huvide konfliktiga piirkonnad ning panna neis paika maardlate kasutamise tingimused. Samuti soovitati kaevandamisele seada üldiseid tingimusi, nt lõhkamise kui meetodi kasutamise osas, rekultiveerimise üldsuundade jms osas. Pikemas perspektiivis võiks analüüsi kohaselt maardlaid maakonnaplaneeringutes jaotada vastavalt kaevandamise võimalikkusele ja lubatavusele kolme kategooriasse. See võimaldaks kaevandamistegevust suunata võimalikult vähetundlikele aladele.

Käesoleva ülevaate koostamise seisuga oli enamikes Eesti maakondades maakonnaplaneeringu koostamine jõudnud vähemalt eskiislahenduse etappi. Arvestades asjaolu, et planeeringuid koostatakse samaaegselt, ei ole üllatav, et planeeringud on oma sisult kohati väga sarnased. Üldistatult on maavarade temaatikaga seoses kavandatud kolme tüüpi tingimusi:

- 1) **Tingimused, mis tulenevad otseselt maapõueseadusest** – levinud on näiteks nõue tagada arvelevõetud maavara kaevandamisväärsena säilimine ja juurdepääs maavaravarule (MaaPS § 62) ning maardlate aladel planeeringute kooskõlastamise kohustus (MaaPS § 63 lg 4), ammendatud karjääride ja kaevandusalade korrastamise nõue (MaaPS § 48 lg 1);
- 2) **Tingimused, mis täpsustavad maapõueseaduse sätteid** – tegemist on sätetega, mis ei lisa täiendavaid nõudeid, vaid selgitavad, milliseid asjaolusid tuleb kaevandamisloa ja korrastamistingimuste andmisel, korrastamisprojekti koostamisel üldiselt arvestada. Näiteks on mitmes planeeringu eelnõus sätestatud, et arvestada tuleb põllumajandusmaaga, väärtusliku maastikuga, roheline võrgustikuga ja linnade rohevööndi toimimise tagamisega (Hiiumaa, Ida-Virumaa, Jõgevamaa, Põlvamaa, Valgamaa, Võrumaa), mõnes planeeringus on sedastatud, et linnalise asustuse alal peab säilima kvaliteetne elukeskkond ka kaevandamise korral. Paljudes planeeringutes on sätestatud kohustus maksimaalselt ammendada kasutuselevõetud maardlate varud (see põhimõtte tuleneb MaaPS § 26 lg 1, § 37 ja § 38 koosmõjust).
- 3) **Tingimused, millega soovitakse kaevandamist reguleerida ja suunata** – kolmandasse gruppi kuuluvad erinevad tingimused, mille eesmärgiks on mingil määral reguleerida ja suunata kaevandamistegevust. Selliseid tingimusi leidub kõigis avalikustatud planeeringute eelnõudes. Kasutatud on kahte põhimõttelist lähenemist. Kolmes maakonnaplaneeringu eelnõus (Hiiumaa, Järvamaa, Jõgevamaa) on asutud maardlaid jagama kategooriatesse (I, II ja III kategooria),

¹ Käesolev ülevaade on koostatud 2016. a jaanuari lõpu seisuga.

vastavalt ala tundlikkusele. Teistes eelnõudes on loetletud alasid, kus tuleks eelistada teisi prioriteete kaevandamisele (nt väärtuslikud põllumaad, väärtuslikud maastikud, rohevõrgustiku alad, linnade rohevööndid, asustatud alade piirkonnad).

Seega on kõigis koostamisel olevates ja vähemalt eskiislahenduseni jõudnud maakonnaplaneeringutes lisaks maapõueseaduse sätete kordamisele ja täpsustamisele mingil määral püütud suunata ja reguleerida ka maavarade kasutust. Võrreldes mitmete senikehtivate maakonnaplaneeringutega on seeläbi asutud maavarade kasutust sisulisemalt käsitlema. Samas ei tooks maakonnaplaneeringute senisel kujul vastuvõtmine siiski oluliselt suuremat õigusselgust selles osas, millistel aladel võib planeeringute kehtivuse ajal oodata uute kaevanduste avamist ja millistel mitte. Selle põhjuseks on:

- 1) Tingimuste **liigselt tingimuslik või ebamäärane sõnastus**: planeeringute eelnõude kohaselt tuleb tundlikke alasid maardlate kasutuselevõtul "võimalusel" vältida, III kategooria aladel ei ole maavarade kaevandamine „tõenäoliselt võimalik“. Seega ei sisalda planeeringud mitte ühemõttelist nõuet teatud aladel kaevandamistegevust vältida (või vältida, välja arvatud juhul, kui see on varustustingimuse tagamiseks ainuvõimalik, nagu soovitati KÕKi 2014. a analüüsis), vaid pigem soovitus viia kaevandamist läbi mujal;
- 2) Peeaegu kõigis maakonnaplaneeringutes on viidatud võimalusele „õigusaktide sätestatud korras“ (st eelkõige vastavalt maapõueseadusele, läbides kaevandamisloa menetluse) **võtta kaevandamiseks kasutusele ka alad, mida ei ole planeeringus käsitletud kaevandamiseks perspektiivsetena.**

Kokkuvõtvalt võib seega järeldada, et uutest maakonnaplaneeringutest võib välja lugeda suuremat soovi maapõue kasutust reguleerida ja suunata. Samas on vastavad tingimused sõnastatud viisil, mis toob praktikas kaasa senise olukorra jätkumise – kaevandusi avatakse ka tulevikus eelkõige seal, kus mõni arendaja selle vastu huvi tunneb, sõltumata sellest, kas maavara oleks võimalik väiksemate häiringutega kaevandada mõnest teisest teadaolevast asukohast. Planeeringute eelnõud ei sisalda ka täiendavaid, konkreetse asukoha ja konfliktsituatsiooni lahendamise seotud tingimusi kaevandamisele. Seetõttu määratakse konkreetse kaevanduse või karjääri kasutamise tingimused jätkuvalt kindlaks kaevandamisloa menetluses, ilma et maakonnaplaneeringud annaks sellele protsessile omapoolse selge raamistiku või lähtekohad.

2. Maavarade kajastamine planeeringutes maakonna kaupa

2.1. Harjumaa

Võrreldes varasema maakonnaplaneeringu seletuskirjaga (kus räägiti maavarade kaevandamise vähenemisest), on uue maakonnaplaneeringu [ruumilise arengu analüüsis](#) nenditud, et Harju maakonnas on nõudlus ehitusmaavarade järele suurenenud ning seetõttu pole olemasolevad kaevandamise võimalused enam kohati piisavad (eriti Tallinna ümbruses), et nõudlust rahuldada. Probleemina on uues maakonnaplaneeringu seletuskirja eelnõus välja toodud asustuse laienemine maardlatele, looduskaitsepiirangud ning kohalike omavalitsuste üha süvenev vastasseis. Selle põhjal soovitakse üha rohkem tähelepanu pöörata pikaajaliste riiklike arengukavade koostamisele, kus on käsitletud maapõueressursside optimaalset kasutamist, sest nõudlus ehitusmaavarade järele on kõige kiiremini kasvav just Harjumaal. Harjumaal asuvate maardlate mäeeraldistes olev lubjakivivaru lõpeb aga lähima kümne aasta jooksul.

Selle probleemi lahendamiseks võib [Harju Maakonnaplaneering 2030+](#) seletuskirja eelnõust välja lugeda, et maavaradega varustatuse tagamist käsitletakse avaliku huvina, kuid kaevandustegevuse eelduseks on parimate teadaolevate tehniliste jm võimaluste kasutamine, vähendamaks kaasnevat häiringut nii looduskeskkonnale kui elanikele. Kaevandamisjärgselt tuleb kasutatud alad korrastada, kas loodusliku keskkonna taastamiseks, majandustegevuseks või rekreatsiooniks sobilike aladena. Linnalise asustusega ala kattuvusel riikliku tähtsusega maardlaga peab maavara säilima kaevandusväärseks ja olema tagatud juurdepääs maavaravarule. Uusi aktiivseid mäeeraldisti ja uuringualasid maakonnaplaneeringuga ei määrata.

Maakonnaplaneeringu eelnõus määratletakse üldised kasutustingimused maardlate ja maavaravaru kaevandamisest mõjutatud aladel, mille hulgas on kas otseselt või kaudselt maapõueseadusest tulenevaid sätteid. Otseselt tulenevad maapõue seadusest nt nõuded, mis puudutavad kaevandamisest mõjutatud alade rekultiveerimiseks korrastusprojekti koostamist, olemasoleva asustusala laiendamise kooskõlastamiskohustust. Kaudselt on maapõueseadusest tuletatud ka punktid, mis puudutavad looduskeskkonna ja inimkeskkonnaga arvestamist ja keskkonnanõude andmise tingimusi.

Maavarade kaevandamise eelistamine asustatud aladest eemal ja kaevandustegevusele eelneva huvigruppide kaasamise nõuded aitavad efektiivsemalt ellu viia maapõueseaduses sätestatud eesmärgid. Planeeringus on tulenevalt planeerimiseadusest toodud välja üldplaneeringu või detailplaneeringu kooskõlastamiskohustus Keskkonnaministeeriumi või keskkonnaministri volitatud isikuga juhul, kui planeeritaval maa-alal asub keskkonnaregistri maardlate nimistus olev maardla või selle osa. Planeeringu seletuskirja eelnõu kohaselt on jäetud ka võimalus, et maavara kaevandamise loa taotlemise järel on võimalik määratleda mäetööstusmaana alasid, mis kattuvad maardlatega, kuid mida ei ole seni kasutusele võetud ning antud planeeringus kaevandamiseks perspektiivsena käsitletud.

2.2. Hiiumaa

[Hiiumaa maakonnaplaneeringu eskiisi seletuskirja](#) eelnõu kohaselt on Hiiumaa ruumilise arengu eesmärgiks loodusressursside keskkonnasäästlik majandamine ja maismaa ning mereala loodusressursside kehtliku majandamise soodustamine. Maavarade kaevandamisel soovitakse neid eesmärgid tagada rekultiveerimise või rohevõrgustiku aladele asendusalade leidmise kaudu.

Detailplaneeringu või üldplaneeringu koostamisel on planeeringu eskiisi kohaselt ette nähtud lähtuda iga konkreetse maardla olemusest – maavara liigist, maavaravaru staatusest, maavaravaru paiknemisest maapõues, eeldatavast kaevandamise perioodist ja kaevandamise (eeldatav) tehnoloogiast.

Arenduspiirkondade maardlatega kattuvale alale rajamise eelduseks on arveloleva maavara väljutamine selliselt, et oleks tagatud maavara kasutuskõlblikkus ning väljatud maavara sihtotstarbeline kasutamine. Välistatud on maavara kasutuskõlbmatuks muutvad maakasutusviisid.

Planeeritava tuulikupargi maksimaalses mahus realiseerimise korral kõige suurem kohalike ehitusmaavarade kasutusmaht on suurusjärgus 115 000 tonni (58 000 m³). Hiiu maakonnas on umbes paarkümmend kohaliku tähtsusega liiva-, kruusa- ja lubjakivimaardlat ning planeeringu maksimaalses mahus realiseerimise korral reaalselt ehitusmaavara defitsiiti kohalike maardlate baasil ei teki.

Maakonnaplaneeringuga eskiisi kohaselt uusi maardlaid ei määrata, vaid näidatakse ära maardlate alad ning täpsustatakse sellest tulenevad piirangud. Maardlad on kategoriseeritud järgnevalt:

- I kategooria – alad, kus maavarade kaevandamine on soodustatud (kaevandustegevus toimub juba praegu ning on mõistlik kaevandamist jätkata; tegu on piirkonnaga, kus on vähe varusid ja takistusi teada ei ole);
- II kategooria – alad, kus kaevandamise alustamiseks ei ole käesoleva teabe kohaselt teada suuremaid takistusi. Vajalikuks võib osutada täiendavate uuringute teostamine kaevandamise võimalikkuse ja seonduvate mõjude välja selgitamiseks;
- III kategooria – alad, kus on olulised kitsendused (nt tiheasustus, looduskaitsealad, Natura 2000 alad) maavara kaevandamiseks.

Antud jaotuse alusel on kehtestatud maardlate üldised kasutustingimused, mis tulenevad suuremal jaol otseselt või kaudselt maapõueseadusest. Otseselt maapõueseadusest pärinevad nt nõuded rikutud maa korrastamise ning maavarale juurdepääsu kohta.

Maavarade kaevandamise mõju vältimise/minimeerimise ja täieliku ammendamise nõuded on seotud planeeringu üldeesmärgiga tagada keskkonnasäästlik maavarade kasutamine ja Hiiumaa elukeskkonna säilimine. Õigusnormidega sätestatud korras on planeeringu eelnõu kohaselt võimalik tulevikus mäetööstusmaana määratleda alasid, mis kattuvad maardlatega, kuid pole seni kasutusele võetud ega antud planeeringus perspektiivsena käsitletud.

2.3. Ida-Virumaa

Võrreldes hetkel kehtiva Ida-Virumaa maakonnaplaneeringu seletuskirja uue [Ida-Viru maakonnaplaneeringu seletuskirja eelnõuga](#), võib näha, et kui varasemalt oli põlevkivi kaevandusi ja karjääre kokku 10, siis nüüdseks toimub kaevandamine 1 põlevkivimaardla 19 maardlaosas. Muid kaevanduspiirkondi on vastavalt 1 fosforiidi-, 1 turba-, 1 savi- ja 1 liivamaardla. Maakonna kohaliku tähtsusega maardlate seas on 14 liiva-, 10 kruusa-, 2 savi-, 6 lubjakivi- ja 12 osaliselt või täielikult maakonna piirides asuvat turbamaardlat.

Sätestatud on üldised tingimused maardlate kasutuselevõtuks ja üldplaneeringute koostamiseks. Kasutustingimuste seas tulenevad maapõueseadusest sätteid, mis käsitlevad maavara kaevandamisväärsena säilitamist ja juurdepääsu maavaravarule, kaevandamisloa tingimuste järgimist ja korrastamisprojekti koostamist ning mäetööstusmaa ala määratlust. Kaudne seos on ka teistel seatud tingimustel, mis kannavad endast maapõueseaduse eesmärki võtta maavarad kasutusele keskkonnasäästlikult ja otstarbekalt. Perspektiivis nähakse ka ette kaevandustegevuse laiendamist Estonia II ja Sonda kaevandustes, juhul, kui on hinnatud ja maksimaalselt leevendatud kaevandamisega kaasnevad mõjud. Välistatud pole ka võimalus laiendada õigusega sätestatud korras kaevandustegevust maardlatega kattuvatel aladel, mida seni kasutatud ega perspektiivsete aladena käsitletud pole.

2.4. Jõgevamaa

Jõgevamaa maakonnaplaneeringu eelnõu kohaselt on roheline võrgustiku toimimist tagavate tingimuste seas välja toodud maavarade kaevandamisel rekultiveerimise või asendusala tagamise kohustus. Väärtuslike maastike toimimist tagava meetmena tuleb vältida maavarade kaevandusala rajamist voortele või teisi voorte füüsilist kuju muutvaid tegevusi, et tagada nende avatust ja jälgitavust maastikus.

Maakonnaplaneeringuga uusi maardlaid ei määrata, vaid näidatakse ära maardlate alad ning täpsustatakse sellest tulenevad piirangud. Maavara kasutuse perspektiivi järgi on maakonnaplaneeringuga olemasolevad maardlad jagatud kolme kategooriasse (vt. kategooriate täpsemat kirjeldust Hiiumaa punktist).

Antud kategoriseerimise alusel on kehtestatud maardlate kaevandamisest mõjutatud alade kasutustingimused, mille alusel on võimalik maakonnaplaneeringus täpsemaid piiranguid kehtestada. Maapõueseadusest tulenevalt on nõutud kaevandamistegevuse mõjude hindamine ja rikutud maa nõuetekohane korrastamine. Kaudselt tulenevad maapõueseadusest ka nõuded pöörata tähelepanu keskkonnasäästlikkuse tagamisele, kaevanduse planeerimisega kaasnevate mõjude ennetamisele ja maavarade otstarbekale kasutusele. Alad, mis maardlatega kattuvad, kuid mida seni kasutatud pole, on võimalik kasutusele võtta tulevikus, õigusaktidega sätestatud korras.

2.5. Järvamaa

Järvamaa maakonnaplaneeringu seletuskirja eelnõu kohaselt tuleb väärtuslikul maastikul maavaravarude kaevandamisel hinnata kavandatava tegevuse mõju väärtuslikule maastikule ning võimalusel ala väärtused maksimaalselt säilitada. Sellele peab ka järgnema ala korrastamine selliselt, et korrastatud ala sobituks väärtusliku maastikuga.

Rohelise võrgustiku toimimist tagavate tingimuste kohaselt ei tule maavara kaevandamiseks raadamise vajaduse korral koostada detailplaneeringut (muudel juhtudel on see maakonnaplaneeringu kohaselt nõutav).

Väärtuslike põllumajandusmaade säilimist tagavad tingimused ei välista väärtuslike põllumajandusmaade all paiknevate keskkonnaregistris arvel olevate maavarade kaevandamist ning igakordsel kaevandamisloa taotluse menetlemisel tuleb anda hinnang põllumajandusmaa hävinemise olulisusele ja põhjendatusele.

Maakonnaplaneeringuga uusi maardlaid ei määrata, vaid näidatakse ära maardlate alad ning täpsustatakse sellest tulenevad piirangud. Maavara kasutuse perspektiivi järgi on maakonnaplaneeringuga olemasolevad maavarad jagatud kolme kategooriasse (vt. Hiiumaa punktist täpsemat kirjeldust), mille alusel on kehtestatud üldised kasutustingimused, mida üldplaneeringute koostamisel täpsustatakse.

Võrreldes varasema planeeringuga, kus planeeringus põhimõtteid ja tingimusi maavaravarude kasutamiseks ei kehtestatud, on tegemist täpsema ja sisukama planeeringuga, mis käsitleb ka kaevandusele transpordi ligipääsu tagamist ja rikutud maa nõuetekohast korrastamist. Pööratud on tähelepanu keskkonnasäästlikkuse tagamisele ja maavarade otstarbekale kasutusele. Toodud on välja vajadus hinnata transpordiga seotud negatiivset mõju. Välja on toodud ka võimalus lubada maardlate aladel püsiva iseloomuga tegevust, kui antud tegevus ei halvenda maavaravarude kaevandamisväärsena säilimise või maavaravarule juurdepääsu osas olemasolevat olukorda. Samuti pole välistatud kaevandustegevuse laiendamine maardlatega kattuvatele aladele, kui see on õigusaktidega sätestatud korraga kooskõlas.

2.6. Läänemaa

Läänemaa maakonnaplaneeringu lähtekohtade ülevaates on nenditud, et maavarade käsitlemine on maakonna planeeringuis olnud valdavalt passiivne, piirdudes vaid maardlate

näitamise ja planeeringu taustinfona ning maardlaid, kaevandamisest mõjutatud alasid ja nendega seotud kasutamispüüanguid on pelgalt kajastatud. Samuti pole ei maakonna- ega üldplaneeringutes määratletud riiklikke ja maakondlikke maavarade kasutusele- või mittekasutuselevõttuga seotud huvisid.

Lääne maakonnas puudub kalkulatsioon maavarade ja põllumajandusmaade majandusliku väärtuse võrdlemiseks, sest 96% maavaradest on kasutamata. Samuti pole ette näha enamiku maardlatel asuvate alade kasutuselevõttu, sest maavarade peal olevat maad ei anta kasutusvaldusesse. Hetkeseisuga on maardlatega seotud probleematika osas vajalik koostöö Keskkonnaministeeriumiga, sest kasutustingimuste sätestamine on raskendatud ning vajalik on avaliku huvi määratlemine konkreetsete maardlate suhtes, mis võimaldaks konflikte ennetada.

2.7. Lääne-Virumaa

[Lääne-Virumaa maakonnaplaneering 2030+ eskiislahenduse](#) kohaselt lähtutakse maavarade kaevandamisel kestlikust arengust (arvestades ka teisi maakasutusviise) ja kasutatakse parimat võimalikku tehnoloogiat.

Hetkel kaevandusaktiivsus maakonnas väga kõrge ei ole, kuid seal leidub ehitusmaavarade ja turba kõrval ka maakonnale ning riigile strateegilise tähtsusega maavarasid nagu põlevkivi ja fosforiit. Antud maavarade leidumine võib Ida-Virumaa põlevkivi ja maakonna edelaosas leiduva tehnoloogilise lubjakivi ressursside ammendumisel maakonna kaevandusaktiivsust oluliselt muuta. Hetkel piirab varude kasutamist tihe asustatus ja majandustegevus.

Maavarade leidumise tõttu on piiratud ja komplitseeritud Lääne-Viru asulate ja majandusliku tegevuse arendamine, kuigi Lääne-Viru maavarade varude valdava enamiku kasutus lükkub kaugemasse tulevikku. Tulenevalt sellest, et maakonna ruumistruktuuri mõjutavat põlevkivi täiendavat kaevandamist ette näha ei ole, ei ole ka antud maakonnaplaneeringus põlevkivi kaevandamist käsitletud.

Otseselt pole kindlaid maardlate kasutamistingimusi sätestatud, kuid tulenevalt eskiislahendusest tuleb võimalusel vältida karjäärade rajamist või laiendamist roheline võrgustiku koridoride alale. Maavarade kaevandamisel rohevõrgustiku aladel (eriti aladel, kus rohevõrgustiku suurte struktuuride tihedus on väiksem ja sidusus ohustatud), tuleb tagada tuumalasisene ja tuumaladevaheline sidusus rekultiveerimise või asendusvalade leidmise kaudu.

2.8. Põlvamaa

[Põlvamaa maakonnaplaneeringu seletuskirja](#) kohaselt on Põlva maakonna ruumilise arengu põhimõteteks ja suundumusteks maavarade varustatuse tagamine avaliku huvina, mille juures on kaevandustegevuse eelduseks parimate teadaolevate tehniliste jm võimaluste kasutamine, vähendamaks kaasnevat häiringut looduskeskkonnale ja elanikele. Kaevandamisjärgselt tuleb kasutatud alad korrastada, et võimaldada loodusliku keskkonna taastumist, majandustegevust või ala kasutamist rekreatsiooniks.

Kehtestatud on põhimõtted maardlate kasutamiseks ja üldplaneeringute koostamiseks, mis on võrreldes varasema maakonnaplaneeringuga, kus visiooni kohaselt toimus maavarade kaevandamine säästlikult ja efektiivselt, palju ulatuslikumad ja võimaldavad täpsemat määratlust.

Planeeringue eelnõus sõnastatud eesmärgid ja tingimused tulenevad otseselt või kaudselt maapõueseadusest. Kasutustingimuste seas on käsitletud maavara kaevandamisväärsena säilitamist ja juurdepääsu tagamist, kaevandamisloa tingimuste järgimist ja korrastamisprojekti koostamist, elukeskkonna säilimise tagamist tulenevalt kaevandamistegevusest ning mäetööstusmaa ala määratlust. Kaudne seos

maapõueseaduse nõuetega on ka teistel seatud tingimustel, mis määravad ära eesmärgi maavarasid kaevandada otstarbekalt ja pidades silmas keskkonnasäästlikkust. Välistatud ei ole püsiva iseloomuga tegevus maardlate aladel, kui kavandatav tegevus ei halvenda maavaravarude kaevandamisväärsena säilimist või maavaravarule juurdepääsu osas olemasolevat olukorda. Samuti ei ole välistatud see, et alad, mis kattuvad maardlatega, kuid mida ei ole seni kasutusse võetud või käesolevas planeeringus perspektiivse kaevandusalana käsitletud, ei võiks olla mäetööstusmaana määratletud tulevikus.

2.9. Pärnumaa

Pärnu Maavalitsuse maakonnaplaneeringu lähteseisukohtadest tulenevalt käsitletakse maakonnaplaneeringus kogu Pärnu maakonna maismaa osa ja vajadusel selle funktsionaalseid seoseid ja mõjusid merealale. Planeeringu koostamisel arvestatakse looduskeskkonna arengu pikaajalisi mõjusid ning ühe tähtsaima teemana käsitletakse ka loodusvarade kasutamist. Täpsemad andmed ülevaate koostamiseks puuduvad.

2.10. Raplamaa

Rapla maakonnaplaneeringu koostamise lähteseisukohtade kohaselt on maavaravarude käsitlemine maakonna planeeringuis olnud valdavalt passiivne ning maardlaid näidatakse keskkonnaregistrist saadud andmete alusel planeeringu taustinfona. Maardlaid, kaevandamisest mõjutatud alasid ja nendega seotud maapõueseaduse järgseid kasutamispääsuid on pelgalt kajastatud. Puudub kalkulatsioon maavarade ja põllumajandusmaade majandusliku väärtuse võrdlemiseks.

Leitakse, et Maa-ameti poolt esitatud nõuete ümberkirjutamine planeeringusse on ebaotstarbekas, sest planeering ei kehtesta menetluskorda. Maardlate kasutustingimuste määratlemise olulisus planeeringus on lähteseisukohtade kohaselt küsitav, sest see on vajalik eelkõige maakondades, kus on riiklikult tähtsaid maavarasid või ehitusmaavarasid, mille kasutuselevõtt on vähetõenäoline, kuid nende ligipääsuvõimalust tagavad kitsendused on inimtegevust ja maakonna majandusarengut takistavad.

Rail Baltic raudtee rajamiseks on otstarbekas vähemalt osaliselt kasutada kohalikku ehitusmaavara ning sellega maakonnaplaneeringu koostamisel arvestada.

Maakonnaplaneeringu jooniste koostamisel tuleb kasutada keskkonnaregistris arvelolevate maardlate piire. Maakonnaplaneeringus sätestatu määratlemine avaliku huvina võimaldaks paljusid konflikte ennetada ning sellega seonduva problemaatika osas tuleb maakonnaplaneeringu koostamisel teha koostööd Keskkonnaministeeriumiga ja Maa-ametiga.

2.11. Saaremaa

Saare maakonnaplaneeringu koostamise lähteseisukohtade kohaselt on maavarade käsitlemine maakonna planeeringuis olnud valdavalt passiivne. Maardlad ja nendega seotud seadusjärgsed kasutamispääsuid on pelgalt fikseeritud. Riiklikud ja maakondlikud maavarade kasutusele- või mittekasutuselevõttuga seotud huvid on aga nii maakonna- kui üldplaneeringutes määratlemata.

Olukorra parandamiseks ning maakonnaplaneeringus avaliku huvi määratlemiseks konkreetsete maardlate suhtes, tehakse jooksvalt koostööd Keskkonnaministeeriumi ja Maa-ametiga.

2.12. Tartumaa

Tartumaa maakonnaplaneeringu eskiisis on üldiselt käsitletud seda, millised võiksid olla kaevanduste rekultiveerimise suunad (nt „Liiva- ja kruusakarjäärid kujundatakse valdavalt veekoguks, metsaks või nende kombinatsiooniks“). Sätestatud on

maapõueseadusest tulenev keeld vältida kaevandamist takistavate ehitiste püstitamist maardla alale.

2.13. Valgamaa

[Valga maakonnaplaneeringt 2030+ eelnõu seletuskirja](#) kohaselt on Valga maakonna ruumilise arengu põhimõtteks ja suundumuseks maavaradega varustatuse tagamise käsitlemine avaliku huvina, tagades kaevandustegevusel parimate teadaolevate tehniliste jm võimaluste kasutamist, vähendamaks kaasnevat häiringut nii looduskeskkonnale kui ka elanikele. Kaevandamisjärgselt tuleb kasutatud alad korrastada nii, et tagatud oleks loodusliku keskkonna taastumine, majandustegevus või rekreatsiooniks sobilik ala.

Kavandatavas maakonnaplaneeringus on sätestatud põhimõtted maardlate kasutamiseks ja üldplaneeringute koostamiseks. Nende põhimõtete seas tuleneb otseselt maapõueseadusest nõue kasutuselevõetud maardlate varud ammendada ning seejärel korrastada. Samuti on tulenevalt maapõue seadusest sätestatud tingimus tagada maavara kaevandamisväärsena säilimine ja juurdepääs maavaravarudele. Tulenevalt maakonna iseloomulikest tunnustest, on välja toodud kaevandamiseks eelistatud alad, kus on kaevandamist võimalik läbi viia võimalikult keskkonnasõbralikult. Välistatud pole püsiva iseloomuga tegevuse lubatavus maardlate aladel, kui tegevus ei halvenda kaevanduspiirkonna olukorda. Samuti pole välistatud alade, mis kattuvad maardlatega, kuid pole seni maavara väljamise eesmärgil kasutusse võetud, kasutuselevõttu tulevikus.

2.14. Viljandimaa

Tulenevalt [Viljandi maakonnaplaneeringu eskiisist](#) tuleb maakonna planeeringu koostamisel arvestada sellega, et kasutatavate maavarade valik ei ole suur, kuid varud on piisavad. Uute maardlate kasutuselevõtt on siiski võimalik.

Rohelise võrgustiku toimimist tagavad tingimused näevad ette, et maavarade kasutamisel on eesmärk minimeerida negatiivne keskkonnamõju rohevõrgustiku alal ning taastada maastikuilme ja looduslikud protsessid pärast majandustegevuse lõppemist.

Viimastel aastatel on maakonda lisandunud mitmeid uusi karjääre, kuid lähituleviku vajaduste rahuldamiseks on maavarade aktiivseid tarbevarusid piisavalt. Tulenevalt sellest, et maardlad paiknevad asutustest eemal, ei ole ette näha ka maavarade kaevandamisest tulenevaid konflikte.

Maakonnaplaneeringuga uusi maardlaid ei määrata. Üldplaneeringute koostamisel tuleb arvestada maapõue seisundit. Maavarade kasutamist mõjutava tegevuse kavandamisel tuleb:

- tagada keskkonnaregistris arvele võetud maavara kaevandamisväärsena säilimine ja juurdepääs maavarale;
- tuleb sätestada meetmed kaevandamisel rikutud alade rekultiveerimiseks;
- eelistada olemasolevate karjäärade ümbruses olevate karjäärade ammendamist;
- vältida maardlate kasutuselevõtul võimalusel alasid, mis asuvad väärtuslikul põllumajandusmaadel, väärtuslikel maastikel ja rohelise võrgustiku aladel;
- hinnata eelnevalt mõju väärtuslikele maastikukomponentidele.

Sellest võib järeldada, et võrreldes varasema, maavarade osas napolisõnalise maakonnaplaneeringuga, on hetkel koostatav maakonnaplaneering täpsem ja sisukam ning tugineb suure osas otseselt või kaudselt maapõueseaduse sätetele.

2.15. Võrumaa

[Võru maakonnaplaneeringu 2030+ seletuskirja eelnõu](#) kohaselt on maavaradega varustatuse tagamine käsitletud avaliku huvina, kaevandustegevuse eelduseks on parimate teadaolevate tehniliste jm võimaluste kasutamine, mis aitab vähendada kaasnevat häiringut nii looduskeskkonnale kui elanikele. Kaevandamisjärgselt tuleb kasutatud alad korrastada, kas loodusliku keskkonna taastumiseks, majandustegevuseks või rekreatsiooniks sobilike aladena.

Käesoleva planeeringuga maardlate kasutuselevõtu prioriteete ei määrata, järgida tuleb üldisi planeeringus sätestatud põhimõtteid maardlate kasutamiseks ja üldplaneeringute koostamiseks. Võrreldes varasema maakonnaplaneeringuga, kus olid seatud vaid arengueesmärgid, on tegemist sisukama ja täpsema planeeringu eelnõuga. Eelnõu hõlmab endas maapõueseaduse põhimõtteid ja nõudeid, mis on seotud varude ammendamise, maavara kaevandamisväärsena säilimise, maavarale juurdepääsu tagamise ja maa-ala kaevandamisjärgse korrastamisega.

Kaudselt on maapõueseaduse nõuetega seotud nõue tagada maakonnas linnalise asustusega aladel kvaliteetne elukeskkond ka kaevandamistegevuse korral. Tulevikus pole välistatud ka võimalus, et maavara kaevandamise loa taotlemise järel on võimalik määratleda mäetööstusmaana alasid, mis kattuvad maardlatega, kuid mida ei ole seni kasutusele võetud ning antud planeeringus kaevandamiseks perspektiivsena käsitletud.